

Laryngostomi

Hva er en laryngostomi?

En laryngostomi lages når kirurgen fjerner strupehodet (larynx) og tungebenet. Luftrøret (trachea) legges ut til halsens forside, over brystbenet. Det er gjennom denne åpningen at pusten nå passerer.

Åpningen på halsen kalles stoma. Den kan også kalles en laryngostomi.

Når strupehodet fjernes, tas også stemmebåndene vekk. Dette gjør at du ikke kan snakke på samme måte som før operasjonen. Ordene kan uttales på samme måte som før, men du mangler stemmelyden. Det finnes ulike teknikker og hjelpemidler som gjør at man likevel kan produsere lyd og på den måten kommunisere med dem rundt seg. Dette beskrives lenger ned.

Det å få fjernet strupehodet, kan medføre en stor endring i tilværelsen. Å være fjerne strupehode er ingen hindring for å leve et aktivt og rikt sosialt liv. Vi håper denne brosjyren kan gi deg svar på noen av spørsmålene du har, og hjelpe deg til å mestre din nye livssituasjon på best mulig måte.

Forandringer i luftveier og slimhinner

Normalt varmes luften opp til ca. 34 grader når den passerer gjennom nesen på vei til lungene. Det skjer ikke når man har en laryngostomi. Den luften som kommer ned i lungene vil være litt kaldere og får ikke tilført den normale fuktighet. Dette kan irritere slimhinnene i luftrøret, som reagerer med å lage slim. Slim og skorpedannelse i luftrøret kan være vanskelig å hoste opp.

Problemet minskes ved å dekke til stoma med et filter. Det fungerer som en fukter og varmer for luften. Dette hindrer også at forurenset luft kommer inn i stoma og luftmotstanden blir tilnærmet som ved pusting via nese/munn.

Filteret festes på et plaster som festes over/rundt stoma.

Mat og drikke

I det lange løp har en laryngostomi liten betydning for evnen til å spise og drikke. I tiden rett etter operasjonen får man næring gjennom en sonde til magesekken, slik at operasjonssårene i munn/svelg, skal få fred til å gro. Når sårene er tilhelet, kan man som regel spise og drikke etter evne. Vær imidlertid nøye med å tygge maten godt, fordi det kan være litt trangere forhold i halsen etter operasjonen.

Luftstrømmen passerer gjennom nese, hvor luktesansen befinner seg. Lukteevnen blir derfor nedsatt, selv om luktesansen er like god. Smaksfølelsen er nært knyttet til lukten, så også smaksevnen blir noe nedsatt.

Bading/dusjing

En må være påpasselig med at det ikke kommer vann ned i stoma. Dersom det skulle komme noen få dråper ned i stoma ved for eksempel dusjing, vil dette normalt sett ikke være farlig, men det kan provosere fram en kraftig hoste. Unngå likevel at vann kommer i stoma, spesielt såpevann. Dusjsmekke eller spesialventil til dusjing er nyttige hjelpemidler.

Stell/hygiene, råd

Når man har en laryngostomi, er mer utsatt for luftveisinfeksjoner enn andre. Det er derfor viktig med god hygiene. Det er viktig å vaske hendene før og etter stell av stoma, toalettbesøk og lignende.

trygghet når du trenger det mest

Saltvannsforstøver

For å unngå tørrhet i slimhinnene i luftrøret er det viktig at en fukter slimhinnene via stoma etter behov. Dette vil hjelpe til med å mykne opp slimet som ligger i luftveiene, slik at det blir lettere å hoste det opp.

Fukting kan skje ved hjelp av en spesiell liten sprayflaske som kan bruke til å spraye fysiologisk saltvann ned i stoma, eller man kan bruke forstøverapparat til stoma. Fjern slimet etter hosting med usterile kompresser. Papir anbefales ikke da det støver en del. **Husk å vaske hender før og etter.** For at slimet skal holde seg løst og være lett å hoste opp, er det viktig at man også passer på å drikke nok væske, slik at kroppen ikke blir uttørret. Man kan også bruke slimløsende medikamenter, enten på forstøver eller som brusetablett som drikkes. Dersom det mistenkes infeksjon, kan det tas en bakterieprøve av slimet. Slimet vil i så fall være gult/grønt. I tillegg kan det komme vond lukt fra stoma. Det kan i noen tilfelle også være aktuelt å ta røntgenbilde av lungene. Ta da kontakt med fastlegen.

Stell av stoma

Fjern plaster og filter og vask godt rundt stoma med kompresser fuktet med fysiologisk saltvann (NaCl 0,9 %).

Skorper som dannes rundt stoma løses opp med saltvann og fjernes med bomullspinner eller en pinsett. Dersom huden er sår, anbefales det at du er nøye med hygiene, og lar huden tørke ordentlig før du setter på plaster. Det finnes forskjellige "barriereprodukter" som kan brukes til å smøre på huden før plaster legges på. Disse skal skape en beskyttende hinne over huden.

Hvis du har innsatt en taleventil, skal du ha fått eget utstyr til å rengjøre denne. Dette leveres ut fra det sykehuset som har operert deg, og der skal du også ha fått opplæring i bruk av dette utstyret.

Sosialt

Å ha fjernet strupehodet kan føles som en belastning og sette visse begrensninger på livssituasjonen. Det går imidlertid oftest langt bedre enn en på forhånd tror. Det er viktig at pårørende behandler en som normalt. Det er også viktig at både pårørende og en selv blir godt opplært i stell av stoma så tidlig som mulig. Det viktig at man er fortrolig med dette før utskrivelse fra sykehuset. I forbindelse med akutt, langvarig eller kronisk sykdom, kan det være behov for å sette i gang hjelpetiltak i samarbeid med andre instanser i og utenfor sykehuset. Det kan være avlastning, hjelpetiltak i hjemmet, tilpasning av arbeidssituasjon eller økonomisk stønad. Her kan avdelingen i samarbeid med sosionom og hjemkommunens trygdekontor være behjelpelig med råd, veiledning og praktisk hjelp. Hjelpe- og støtteordninger kan variere noe fra kommune til kommune.

Det finnes interesseorganisasjoner for munn- og halskrefteropererte, både norske og utenlandske. Den norske heter Munn- og Halskreftforeningen.

Kreftforeningen har også mye informasjon, blant annet om ulike rettigheter du har som pasient.

Utstyr til laryngostomien

Når du skrives ut fra sykehuset, får du med deg en del forbruksutstyr som du trenger hjemme. Det aller meste dekkes av HELFO via blåreseptordningen. Når du trenger påfyll, bestiller du dette via ditt lokale apotek. Det er lurt å bestille påfyll i god tid før du går tom hjemme, da det kan ta litt tid å få levert noen av produktene.

trygghet når du trenger det mest

Blåresepten er gyldig i ett år fra utskrivelsesdato, og fornyes av fastlegen din eller av sykehuslegen når du er på kontroll.

HELFO dekker ofte flere varianter av mange av produktene du får med deg hjem. Snakk med fastlegen din for hjelp til å finne ut av hvilke andre varianter som er på refusjonslisten.

I tillegg til forbruksutstyret, får du også låne med et transportabelt sugeapparat, og et forstøverapparat til saltvanns- eller medisinforstøver. Disse leveres av Sykehusets Enhet for Behandlingshjelpemidler, og du har dem så lenge du trenger dem.

Førstehjelp

Dersom du kjenner det er vanskelig å puste, kan det hjelpe med saltvannsforstøver og eventuelt suging av stoma. Skulle en fortsatt ha pusteproblemer, kontakt lege eventuelt ring 113.

Hvis det oppstår kraftig blødning, bør en ligge med hodet nedover for å unngå blod i å renne ned i lungene. **Ta da øyeblikkelig kontakt med lege eller ring 113.**

Kontaktinformasjon

Førstevalg: Ta kontakt med fastlege
Ved akutte tilfeller, ring 113.

Øre-nese-hals poliklinikk:
Åpent 08-15 i ukedager
Nr: 38 07 38 89

Kirurgisk avdeling 3A:
Nr. til avdeling: 38 07 37 90

Atos Medical AS:

- ◇ www.atosmedical.com
- ◇ kundeservice@atosmedical.com

trygghet når du trenger det mest